

CUPRINS

Abrevieri și sigle	7
Transliterări din ebraică	15
Notă asupra ediției	17
Introducere la <i>Neviim</i>	21
IOSUA	25
Introducere la Iosua	27
Iosua	61
Note la Iosua	109
JUDECĂTORII	185
Introducere la Judecători	187
Judecători	201
Note la Judecători	251
Bibliografie	337

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea de față urmează textul masoretic din Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS), *editio quinta emendata* (1997, și Biblia Hebraica Quinta (BHQ) pentru Judecători (fascicul apărut în 2011) – ediții critice realizate după *Codex Leningradensis*.

Participanții la acest proiect aparțin mai multor confesiuni: ortodoxă, catolică, baptistă și pentecostală, încercându-se astfel realizarea unui text acceptabil pentru toți. Domeniile de expertiză ale participanților sunt teologie, științe biblice, filologie clasică, orientalistică, istorie, arheologie, iudaism.

Traducătorii și-au propus să realizeze o versiune cât mai apropiată de textul ebraic, pe cât permite limba română. Registrul stilistic și lexical ales a urmărit păstrarea legăturii dintre prezenta versiune și alte traduceri care fac parte din tradiția biblică românească. Dacă în limba română veche nu există termeni care să denumească în mod adecvat realitățile din Orientul Apropiat Antic sau concepte specifice universului biblic, traducătorii au recurs, în ultimă instanță, și la termeni din registrul neologic al limbii (de ex. *aghiotant*, *ataca*, *colier*, *criptă*, *descriere*, *jujub*, *pandantiv*, *regat*, *sanctuar*, *scutier*, *semnal*, *tamburină*, *trăda*, *trib*). Uneori contextul a impus folosirea unor termeni tehnici

de origine ebraică, intrați în limba română pe filieră greacă sau prin intermediul altor limbi europene: *astarte, așera, efod, nazireu, qesită, siclu, șofar, terafimi*. Întrucât aceste vocabule încă nu au fost integrate în DEX¹, sensul lor este explicat în notele *ad locum*.

S-au păstrat expresiile specifice (de ex. „a plini mâna“, „a vorbi la inimă“, „a întoarce grumazul“), inclusiv unele redundanțe caracteristice (de ex. „a strigat cu strigăt mare“; „ca să nu vină asupra noastră mânie din pricina jurământului cu care ne-am jurat lor“; „Voi însă feriți-vă de anatemă, ca nu cumva să ajungeți voi anatema și, luând din [ceea ce este sub] anatemă, să puneți tabăra lui Israel sub anatemă și să-i aduceți năpastă“).

S-a urmărit menținerea metaforelor, chiar dacă uneori ar putea suna mai neobișnuit pentru omul modern (de ex. „asupra noastră a căzut groaza de voi și s-au topit [de frică] toți locuitorii țării în fața voastră“; „sângele lui să fie asupra capului lui“; „s-au desfrânat după alți dumnezei și li s-au închinat“; „s-a aprins mânia Domnului împotriva lui Israel și El i-a vândut în mâinile lui Cușan-Rișataim“).

S-a dat o atenție deosebită topicii – factor important de accentuare, dar și de conferire a unei anume muzicalități textului (de ex. „Pentru că ne-ai pricinuit năpastă, năpastă să-ți pricinuiască ție Domnul în ziua aceasta!“; „Numele dumnezeilor lor să nu le pomeniți, pe ele să nu vă jurați, să nu le slujiți și să nu vă închinați lor, ci să vă alipiți de Domnul, Dumnezeul vostru, precum ați făcut până astăzi.“

Textele care au valențe poetice speciale au fost puse în pagină de o manieră care face ușor de recunoscut registrul stilistic diferit al acestor texte (de ex. Cântarea Deborei). Cititorul știe, de bună seamă, că poezia ebraică nu are la bază rima, ci diverse

1. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a 2-a rev., Univers Enciclopedic Gold, București, 2016.

construcții paralele și asonanțe sau aliterații, ultimele două procedee nefiind de obicei traductibile în limba-țintă. Un exemplu de structură cu valențe poetice: „«Soare, rămâi nemișcat la Ghibeon! / Și tu, lună, la valea Ayyalonului!» / Și a rămas nemișcat soarele / și luna a stat, / până s-a răzbunat neamul pe dușmanii săi.“ Tot ca text poetic au fost marcate și ghicitorile sau formulele proverbiale din narațiunea lui Samson.

Diferențele semnificative dintre Textul Masoretic, pe de o parte, și Septuaginta, Vulgata și Peșitta, pe de altă parte, precum și „expandările“ hermeneutice din targumuri sunt semnificate și comentate în aparatul de note care însoțește traducerea. De asemenea, în unele locuri „disperate“, echivalările paralele din versiunile antice ne-au oferit o soluție, pe care am semnalat-o și în note.

S-a ținut seama de cazurile în care, față de textul scris (*ketiv* – de la *KTB* „a scrie“), Textul Masoretic însuși propune o emendare (*qere* – de la *QR'* „a citi“). Am adoptat forma *qere* ori de câte ori urmarea textului *ketiv* ar fi dus la un contrasens (de ex., Jud 16:18). Dacă uneori au fost necesare compliniri pentru înțelegerea textului, acestea au fost puse între paranteze drepte.

Privitor la așezarea în pagină, s-a păstrat în general împărțirea în paragrafe din ediția originală.

Notele explicative însoțesc textul traducerii la sfârșitul fiecărei cărți. Ele oferă atât variantele semnificative din principalele versiuni antice (Septuaginta, Vulgata și Peșitta), cât și comentarii care ajută la mai buna înțelegere a textului: explicarea anumitor *realia*, lămurirea unor concepte specific biblice, evidențierea unor paralele cu alte texte biblice sau cu literatura/istoria Orientului Apropiat Antic și din literatura universală, posibile emendări ale textului sau redarea sensului literal atunci când unele emendări foarte probabile au fost acceptate în traducere.

În privința trimiterilor din note la alte texte biblice, dacă nu apare nici o indicație, referința este la volumele publicate deja în seria „Biblia după textul ebraic“ (Geneza, Exodul–Leviticul, Numerii–Deuteronomul).

Numele proprii au fost redade într-o transliterare simplă, urmând ca în note să apară o transliterare cât mai exactă științific. Conform principiilor ortografice generale, numele deja intrate în limbă au fost redade așa cum sunt ele tradițional cunoscute (de ex. Moise, nu Moșe; Iosua, nu Yehoșua, Samson, nu Șimșon). În cazul unor nume mai puțin cunoscute, traducătorii au introdus forme ebraizante (Iftah, Ghilead), în defavoarea celor care, deși au o vechime considerabilă în tradiția biblică românească, sunt de factură septuagintală (Ieftae/Iefta; Galaad). Ca regulă generală, toponimele au fost redade în transliterare simplă; în unele cazuri, mai ales dacă ele au și un caracter etimologic explicit, traducătorii le-au echivalat ca atare, pentru a recrea efectul din original: Urcușul Scorpionilor, Terebintul Ghicitorilor, Buricul Pământului, Piatra lui Bohan, Movila Fălcii, Izvorul celui care a strigat, Dealul Prepuțurilor.

Traducerea se adresează unui grup larg de cititori, profilul de bază al destinatarului fiind omul interesat de probleme biblice, fără să dețină o pregătire specializată în domeniu.

Ținând seama că este vorba de un text care provine dintr-un trecut îndepărtat, că există o tradiție îndelungată a traducerii Bibliei în limba română, că textul rămâne contemporan cu toate generațiile, s-a urmărit echivalarea lui într-o limbă actuală, firească, evitând atât arhaismele devenite aproape de neînțeles, cât și neologismele stridente și lipsite de conotații poetice.

Am dorit astfel să ne apropiem, pe cât posibil, de frumusețea originalului: pentru omul credincios ea este „semnătura“ Duhului lui Dumnezeu.

INTRODUCERE LA NEVIIM

Denumirea ebraică a Vechiului Testament este *Tanakh* – un cuvânt format, după un procedeu atestat și de alte contexte, din primele consoane ale părților componente *TNK*: *Tora* (Pentateuhul), *Neviim* (Profeții) și *Ketuvim* („Scrieri“), însă vocalizate simbolic. Secțiunea biblică numită *Neviim* e alcătuită din două părți. Cea dintâi, *Neviim rișonim* („profeții dintâi“, denumire echivalată cu un termen impropriu, dar încetățenit, „profeții anteriori“; unii îi numesc însă „profeții timpurii“), cuprinde ceea ce tradiția creștină numește de obicei „cărțile istorice“: *Iosua*, *Judecători*, *1–2 Samuel* și *1–2 Regi*. Cea de-a doua, *Neviim aharonim* („profeții posteriori“ sau „profeții târzii“), cuprinde cărțile profetice propriu-zise: cei trei „profeți mari“ – *Isaia*, *Ieremia*, *Iezechiel* – și cei doisprezece „profeți mici“ (mici ca dimensiune, nu ca importanță) – *Osea*, *Ioel*, *Amos*, *Obadia*, *Iona*, *Miheia*, *Naum*, *Habacuc*, *Țefania*, *Hagai*, *Zaharia* și *Maleahi*. În cano-nul ebraic cartea lui *Daniel* face parte din grupa *Ketuvim*, „Scrieri“.

De ce cărțile cu subiect istoric sunt clasificate drept „profe-tice“? Ce este de fapt un profet? În desfășurarea istoriei poporu-lui ales, vin momente în care infidelitatea față de Legea lui *Moise*, așadar față de Legământ, a sporit în asemenea măsură

încât, fără să-și dea seama, poporul își pregătește catastrofa – chiar catastrofa sociopolitică. Atunci Dumnezeu intervine în timp real trimițând un personaj pe care îl alege ca să-i transmită poporului avertismentele: i se subliniază păcatele și i se adresează o intensă chemare la convertire. Dacă ei vor refuza, profetul le descrie consecințele dezastruoase. În ultimă instanță, însă, Dumnezeu va interveni spre salvare. Am putea spune că aceste cărți „istorice” relatează, în modul lor specific, desfășurarea evenimentelor de la intrarea în Țară până la pierderea ei, dar constituie și „libretul” pe care se grefează mesajele transmise de Dumnezeu prin profeți.

Pentru această clasificare există și multe alte explicații complementare. Tradiția ebraică socotește că autorii acestor cărți sunt profeți sau personaje văzute ca atare: Samuel ar fi scris *Cartea Judecătorilor* și *Samuel* (care, formând inițial o singură carte, a fost împărțită ulterior în 1 și 2); aceasta din urmă ar fi fost completată, după moartea lui, de către profetul Gad, contemporan cu David (1Sam 22:5). Ieremia este socotit autorul cărții *Regilor* (*Tbab.*, *Baba Batra* 14–15a), iar Iosua, autorul cărții care îi poartă numele; în calitate sa de urmaș al lui Moise, era socotit și el profet (Sir 46:1). De altfel, începând cu *Cartea Judecătorilor*, în aceste cărți apar numeroase figuri și acțiuni ale unor personaje profetice: în vremea judecătorilor – Debora (Jud 4–5); la începutul monarhiei – Samuel (1Sam 125); în vremea lui David – profeții Gad și Natan (2Sam 7 etc.); la scindarea regatului – Ahia din Șilo; la căderea nordului în idolatrie – un profet anonim înmormântat la Betel; la moartea lui Baesa – profetul Iehu; în vremea lui Ahab – Miheia fiul lui Imla (1Rg 22) și mai ales Ilie (2Rg 2 etc.); în vremea dinastiilor lui Omri și Iehu – Elisei; în vremea lui Ieroboam II – Iona; în vremea regelui Iezechia – Isaia; la descoperirea Cărții Legământului – profetesa Hulda

(2Rg 22). Există și alte legături – de amănunt, dar strânse – între cărțile Regilor și cărțile profetice. Textul din 1Rg 18–20 se regăsește, aproape identic, în Is 36–39, iar cel din 2Rg 24–25 este reluat la sfârșitul cărții lui Ieremia (cap. 52).

S-a remarcat că ansamblul acestei secțiuni e încadrat de referirea la Tora. În Iosua se arată importanța citirii și meditării statornice a Torei (1:8), iar ultima carte din *Neviim*, a profetului Maleahi, cuprinde în încheiere acest îndemn al lui Dumnezeu: „Amintiți-vă de Legea lui Moise, slujitorul Meu, pe care i-am poruncit-o la Horeb pentru tot Israelul – legiuirile și hotărârile“ (3:22).

Denumirea de „cărți istorice“, folosită în clasificările din afara mediului iudaic, îl poate induce în eroare pe cititorul neavizat. Intenția acestor cărți nu a fost aceea de a descrie cu exactitate evenimentele în succesiunea lor: aceasta este o manieră modernă, foarte recentă, de a concepe istoria. La vremea redactării acestor cărți, istoria avea un rol didactic: să transmită un set de valori identitare, ajutând la însușirea lor, în acord cu voia lui Dumnezeu. Narațiunile despre trecut erau menite să ilustreze teme de interes pentru destinatari; de aceea este mai important pentru cercetători să determine epoca cea mai probabilă a redactării finale, aceasta presupunând o întregă serie de nuclee, unele foarte vechi, și remanieri. E vorba, de fapt, de „un construct literar și ideologic“ (JSB, p. 439).

A fost emisă ipoteza că, la un moment dat, Deuteronomul, cărțile Iosua, Judecători, 1–2 Samuel și 1–2 Regi ar fi fost editate împreună, sub influența ideilor din Deuteronom. Teoria „istoriei deuteronomiste“ a fost propusă la jumătatea secolului trecut (Noth 1948) și a fost amplu dezbătută; apoi s-a vorbit de o „școală deuteronomistă“ care ar fi generat mai multe lucrări (cf. Tatu 2016, 257). Sunt însă detalii ce pot constitui argumente împotriva

acestor teorii: cărțile lui Samuel au puține ecouri din Deuteronom, iar în 1 și 2 Regi profeții Ilie și Elisei nu apar legați în nici un fel de sanctuarul unic, unul dintre cele mai importante elemente ale cultului prevăzut în Deuteronom.

IOSUA

IOSUA

1 ¹Iar după ce a murit Moise, slujitorul Domnului, a zis Domnul către Iosua, fiul lui Nun, servitorul lui Moise: ²„Moise, slujitorul meu, a murit. Și acum, scoală-te și treci Iordanul acesta, tu și tot acest popor, către Țara pe care Eu le-o dau lor, fililor lui Israel. ³Orice loc în care va călca talpa picioarelor voastre vouă vi l-am dat, așa cum i-am grăit lui Moise, ⁴de la pustie și de la Libanul acesta până la râul cel mare, râul Eufrat – toată țara hitiților – și până la Marea cea Mare de la apusul soarelui, va fi hotarul vostru. ⁵Nu va [putea să] stea nimeni în fața ta în toate zilele vieții tale. După cum am fost cu Moise, voi fi și cu tine. Nu te voi lăsa și nu te voi părăsi. ⁶Fii tare și puternic, căci tu vei da moștenire poporului acestuia Țara pe care m-am jurat părinților lor să le-o dau. ⁷Numai să fii tare și puternic foarte, ca să iei seama să împlinești întocmai Legea pe care ți-a poruncit-o Moise, slujitorul meu. Să nu te abați de la ea nici la dreapta, nici la stânga, ca să izbândești oriunde vei merge. ⁸Să nu se depărteze cartea Legii acesteia de la gura ta, ci să o murmuri zi și noapte ca să iei seama să înfăptuiești tot ce este scris în ea, căci atunci vei izbuti pe calea ta și atunci vei izbândi. ⁹Nu ți-am poruncit, oare, să fii tare și puternic? Să nu te înspăimânți și să nu-ți pierzi cumpătul, căci cu tine este Domnul, Dumnezeul tău, oriunde vei merge.“

¹⁰Și a poruncit Iosua supraveghetorilor poporului: ¹¹„Treceți prin mijlocul taberei și porunciți poporului: «Pregătiți-vă merinde, căci în trei zile veți trece Iordanul acesta, ca să intrați să stăpâniți Țara pe care Domnul, Dumnezeul vostru, v-o dă în stăpânire.»“ ¹²Iar rubeniților, gadiților și jumătății din tribul lui Manase le-a spus Iosua: ¹³„Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-a poruncit Moise, slujitorul Domnului: «Domnul, Dumnezeul vostru, v-a odihnit și v-a dat pământul acesta.»“ ¹⁴Femeile voastre, copiii voștri și vitele voastre să rămână pe pământul pe care vi l-a dat Moise dincolo de Iordan, iar voi să treceți rânduiți de luptă în fața fraților voștri, toți vitejii, ca să-i ajutați, ¹⁵până ce îi va odihni Domnul pe frații voștri ca pe voi, și vor stăpâni și ei pământul pe care Domnul, Dumnezeul vostru, li-l dă; apoi vă veți întoarce la pământul stăpânirii voastre și veți lua în stăpânire ce v-a dat Moise, slujitorul Domnului, dincolo de Iordan, spre răsărit.“ ¹⁶Și i-au răspuns lui Iosua: „Tot ce ne-ai poruncit vom face și oriîncotro ne vei trimite vom merge!“ ¹⁷După cum am ascultat în toate de Moise, tot așa vom asculta și de tine. Numai să fie Domnul, Dumnezeul tău, cu tine, așa cum a fost cu Moise! ¹⁸Oricine se va răzvrăti împotriva spuselor tale și nu va asculta cuvintele tale, în tot ce îi vei porunci, să moară. Numai să fii tare și puternic!“

² ¹Iosua, fiul lui Nun, a trimis în taină din Șittim doi bărbați ca iscoade, spunându-le: „Mergeți și vedeți țara și Ierihonul!“ Și au mers și au intrat în casa unei femei desfrânate, iar numele ei era Rahab. Și au rămas acolo. ²Dar i s-a spus regelui Ierihonului: „Iată, au venit astă noapte aici niște bărbați dintre fiii lui Israel să cerceteze țara.“ ³Și regele Ierihonului a trimis la Rahab să-i spună: „Scoate-i afară pe bărbații veniți la tine, care au intrat în casa ta, căci au venit ca să cerceteze toată țara!“ ⁴Dar femeia îi luase pe cei doi bărbați și îi ascunsese. Și a zis: „Așa este, bărbații au venit la mine, dar n-am știut de unde sunt ei.

⁵Și când a fost să se închidă poarta [cetății] la [lăsarea] întinericului, bărbații au ieșit, dar nu știu încotro au mers. Fugiți degrabă după ei, căci îi veți ajunge!“ ⁶Însă ea îi suise pe acoperiș și îi ascunsese între snopii de în pe care îi întinsese pe acoperiș. ⁷Iar urmăritorii au fugit după ei pe calea Iordanului până la vaduri și, când au ieșit, poarta s-a închis după ei. ⁸Și, până să se culce [cele două iscoade], ea s-a urcat la ei pe acoperiș ⁹și le-a zis bărbaților: „Eu știu că Domnul v-a dat țara și că asupra noastră a căzut groaza de voi și că s-au topit [de frică] toți locuitorii țării în fața voastră, ¹⁰pentru că noi am auzit cum a zvântat Domnul apele Mării de Trestii în fața voastră, când ați ieșit din Egipt, și ce le-ați făcut celor doi regi amoriți de dincolo de Iordan, lui Sihon și lui Og, pe care i-ați pus sub anatema. ¹¹Și am auzit și ni s-a topit inima și nimeni n-a mai avut suflare în el în fața voastră, căci Domnul, Dumnezeul vostru, este Dumnezeu în ceruri sus și pe pământ jos. ¹²Iar acum, jurați-mi, rogu-vă, pe Domnul: precum am arătat bunăvoință față de voi, să arătați și voi bunăvoință față de casa tatălui meu, și să-mi dați un semn de credincioșie. ¹³Și să-i lăsați în viață pe tatăl meu, și pe mama mea, și pe frații mei, și pe surorile mele, și toate ale lor, și să ne scăpați sufletele de la moarte.“ ¹⁴Și i-au zis bărbații [aceia]: „Ne punem chezași pentru voi cu viețile noastre: dacă nu veți destăinui pricina aceasta a noastră, îți vom arăta bunăvoință și credincioșie atunci când ne va da Domnul țara.“ ¹⁵Atunci, i-a coborât cu frânghia pe fereastră, căci casa ei era în zidul [cetății] – ea locuia în zid. ¹⁶Și le-a zis: „Mergeți spre munte ca să nu vă întâlnească urmăritorii și ascundeți-vă acolo trei zile, până ce se vor întoarce urmăritorii, iar după aceea mergeți în drumul vostru!“ ¹⁷Atunci bărbații i-au răspuns: „[Așa] vom fi dezlegați de acest jurământ către tine, cu care ne-ai legat: ¹⁸iată, [când] vom veni în țară, leagă-ți această împletitură stacojie la fereastră prin care ne-ai coborât, iar pe tatăl tău, și pe mama ta, și pe